

uiter peccant, qui ad priores Ordinationes pro-uocant, cum debeant posterioribus adherere; quæ quidem ex eo pretium auxerunt, quia prius illud omnino improprietatum est deprehensum. Pretium autem lege signatum in indiuisibili consistere communis Theologorum, & Iurisperitorum sententia est, & circa hoc deberent profectò Minerarij suæ ipsorum meminisse quærelæ circa obligationem quintæ partis soluendæ Regi: aiunt enim processu temporum res nimium variatas, & earum pretium excreuisse, ac proinde sumptus in Minerarum negotiatione multò esse maiores, & ita moderandas pensiones. Cum ergo hoc etiam respectu Indorum contingat, qui multa etiam emere opus habent; cur non etiam de augendo stipendio possint meritò postulare? Olim plures, vnde & maior labor identidem repetitur. Olim Indici rudiores, nunc scioli, paucorum pridem bonorum domini, nunc ampliorum, iuxta eorum tenuitatem. Ex quo minus ad seruiendum obnoxij debent reputari; vnde & consequenter seruentibus, cum liberi penitus sint, maius debet laboris stipendium assignari. Qui discursus omnium rectè sententium regulis in materia ista confirmatur. His ergo, quæ omnino sunt certa, præmissis, ad quæstiones non ita certas tranſeamus, pro quibus sit

CAPVT II.

Vtrum Ordinationes circa detestationem, & iuridicam manifestationem Minarum, obligent in foro conscientia.

Aſſertio 1.
Ordinationes pro Minis in conscientia non omnes obligare.

13 **S**Vnt equidem illæ multæ, de quibus D. Escalona, *Libr. 2. Part. 2. pag. 104. & seqq.* & pro iis generaliter loquendo Dico primò. Ordinationes, quæ aliquid disponunt, in quibus neque ius Regis violatur, neque tertio ius quaesitum admittitur, non obligant in conscientia. Probatur primò: quia non est indicium talis obligationis, aut ex voluntate legislatoris expressâ, aut ex materiæ grauitate, quam solam non sufficere graues Scriptores tenent, vt dictum à nobis non semel; vel quia si in conscientia non obligaret, nullius esset momenti ad rem bono communi valde conuenientem: nam in primis multæ ex dictis Ordinationibus magni momenti non sunt. Quòd enim interest quòd Minæ post triginta dies, & non post quadraginta registrentur? Et vt aliquid profectò interſit, id non videtur sufficiens ad conscientias, & præsertim reatu lethalis criminis, onerandas. Deinde etiam si magni momenti sint in ordine ad temporales utilitates, non sunt tamen tales, vt ex earum transgressione quidquam circa mores periculosum imminet, aut turbationem Republicæ, vel periculum aliud eiuldem inducat. Ad hoc autem vt finis illius obtineri possit, satis esse potest gubernantium sollicitudo, qui transgressores puniant, & fructu laborum spo-

lient. Et ex hoc probatur secundò. Nam Ordinationes istæ penam statuunt in transgressores, vnde iuxta multorum sententiam non obligant in conscientia. Tertio: obligatio in foro animæ eatenus imponi potest, quatenus forum exterius circa rem præceptam difficile versari possit; vnde oportuit vnumquemque ad agenda, quæ leges statuunt, in secreto compelli: quâ ratione multi de vestigalibus philosophantur: atqui hæc ratio in casu præſenti locum non habet, quia Minarum detectio nullo modo occultari potest, vnde neque ij, qui gubernant, suo circa illas officio deesse, vt detectorem agere pro libitu fiant. Ergo obligatio in foro animæ necessaria non est.

Nota
Ratio circa conscientiam obſerua-

14 Dico secundò. In iis, quæ ad ius Regis spectant, ordinationes dictæ possunt in conscientia obligare: quod tunc accidit, quando Rex obillarum violationem interesse aliquod magni momenti amiserit; quod enim tale non est, non videtur curandum in re ista, in quâ de terra agitur non palmis, aut pedibus mensuranda. Probatur quia Minæ ad Regem spectant: ergo non debet in earum dispositione læsionem grauem sustinere. Antecedens constat ex dictis, & consequentia est legitima: vnde si pars illa, quæ in Minis proximior parti detectoris debet Regi assignari, parum utilis sit, grauius peccatur contra iustitiam, & non tantum contra religionem ob iuramenti falsitatem; & idem est si vena diues dicatur pauper, vt vilius ematur. Et sic de aliis, in quibus est detrimentum manifestum. Non videtur autem tale, si quis detector affirmet amicum fuisse detestationis socium, licet ex eo sequatur partem Minæ gratis habiturum: sicut enim eum vocare poterat, vt in conquisitione iuuaret, ita & vocare in consortium felicitatis potest, vt sit hoc diligentia adeò Regi proficua præmium. Videtur item id facere posse pretio accepto, quando id in Regiam utilitatem cadit, vt si detector sit pauper, vt esse ordinariè solent, nec habens ea, quæ ad laborandum in Minâ necessarium est, ex quo Regia utilitas impeditur; promouenda sanè subsidio illo pecuniæ ob consortium affirmatum. Quidquid de periurio aut mendacio sit, ex quibus contra iustitiam nihil resultat.

Aſſertio 2.
Obligare que ad ius Regis spectant, & qualiter explicandum.

15 Dico tertio: ordinationes, quæ disponunt aliquid in ordine ad jus tertij seruandum, obligant grauius in foro conscientia. Ratio est obuia; quia in earum violatione contra iustitiam peccatur. Tales sunt aliquæ, de quibus *Cap. Præcedenti.* Et illæ, quæ de Indis Minarum detectoribus loquuntur, vt videri potest apud citatum Escalonam *pag. 105. num. 3.* Cum enim Minas etiam habere possint, non nisi violatâ iustitiâ ab illis excluduntur. Similiter, qui extraneos remouet, cum illis hæc sit concessa facultas, vt apud eundem *pag. 106. num. 7.* Item quæ de præconizatione Minarum procedit, vt non se intromittant, qui post illam accesserunt, iam enim aliis jus quaesitum *Titulo 1. Ordinatio. num. 1. 2.* Illa etiam quæ est *Titulo 2. numer. 1. & 2.* circa partes, in quibus excessus mensuræ fuit, & per iudicis sententiam sunt aliis adiudicatæ, nequeunt enim contra illorum voluntatem retineri, nisi aliquid speciale occurrat, ratione cuius forum conscientia possit probabiliter foro animæ non conformari.

Aſſertio 3.
Idem statuens de speſauribus ad sua terij.

Talis

Talis insuper illa ex *Titulo 6. n. 1.* de concedendo introitu per Minas portam ad Minas alias ingredi volentibus, & sic alia.

Aſſertio 4.
Similis circa Indor. damna, aut aliorum esse obligationem naturalem.

16 Dico quartò: ordinationes, quæ circa vitanda Indorum damna, & aliorum forsitan tant, obligant grauius in foro animæ: de iis nonnullæ *Capite præcedenti* sunt indicatæ, & ratio obligationis est perspicua, vbi quidem leges charitatis, & iustitiæ vrgent, neque ratione ciuilibus præcepti videtur specialis malitia in transgressione contrahi, quia præceptum tale solum deseruit ad obligationem naturalem, quæ aliàs instat, declarandam: neque enim vt *numer. 13.* dicebamus, vltim est indicium auctæ obligationis, neque opus fuit addi illam, quandoquidem iam erat, & satis premens, & ita non debuit nouus laqueus apponi conscientia minime timoratis.

CAPVT III.

De conquirentibus Minas in fundis alienis.

Dua circa conquirentes Ordinationes.

17 **C**IRCA hoc sunt duæ priores Ordinationes *Tituli 1.* Prima penam imponit resistētibus conquisitioni dictæ in terris Commendæ agriculturâ exercitis, pastioni deputatis, & similibus. Secunda de volentibus conquirere in vineis, aut arboretis, & his fideiussio imponitur de damno componendo. Quod si Minæ diuites euaserint, vnum pro centum domino reddendum. Si verò conquirentes fundum emere voluerint, nullum illis tributum onus relinquunt: nequit autem ad venditionem compelli, nisi ob Minarum prosecutionem. Quâ cessante, venditum potest fundum repetere pretio redhibito. Registrationis autem tempore debet domino fundi pars Minæ adiudicari, sexaginta vinarum; neque illa pro parte est pretij computanda, circa hæc

Aſſertio 1.
non posse sine graui peccato conquisitioni resisti.

Rom. 13. v. 2. & 3.

Limitatio quadam.

Aſſertio 2.
quid circa conquirentes in vineis.

Aſſertio 3.
circa compulsionem ad venditionem fundi.

18 Dico primò. Peccat grauius, absolute loquendo; qui Minarum conquisitioni resistit. Constat; quia Ordinationi Regiæ in bonum commune promulgatæ nequit turâ conscientia resisti. Pro quo est illud *D. Pauli Rom. 13. vers. 2. & 3. Qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Dixi absolute loquendo;* quia multoties occurrere possunt rationes, propter quas possit conquisitio talis impediri: vt si conquirentes homines sint occupationi isti iam diu vacantes, & frustra, vnde pro ridiculis habentur; meritò tales possunt ab huiusmodi occupatione repelli, & curari, vt ad sanam mentem reducantur, somnia potius, quam vera iudicia secuti.

19 Dico secundò: quod de vineis dicitur, videtur extra rem, quia vbi vineæ proueniunt, neque auri neque argenti Minæ esse possunt. Vnde volentibus in illis conquirere meritò potest resisti, quia malitiosè videntur procedere, aut inscienter. Idem etiam ferè de arboretis fructiferis dicendum, & ita prudenter ordinatio cauit de fideiussione damnorum. Legendus *Plinius Lib. 33. cap. 4.*

Dico tertio: si inuenienti Minam in fundo alieno non obſtet domini eiuldem fundi possessio, non debet per potestatem publicam ad

Theſauri Indici Tom. I.

venditionem compelli: vnde quòd dicitur. *Sino fuere para seguir las minas,* ita est intelligendum, vt possessio prioris domini obſtet prosecutioni. Ratio autem est clara; quia nemo possessione proprii fundi etiam à Rege potest expelli; nisi quatenus illa communi bono obſtare constiterit. Quia secus circa vineam Naboth res se habebat; Regi Achab ad voluptatem, & non ad necessitatem, ardentem, etiam impiissimam, non tamen est ausus, etiam dato pretio illius, viurpare. De tragædiâ autem hac occasione excitatâ copiosè agitur *3. Reg. 21.* vnde & scriptores communiter ita, vt dogma certissimum secuti, pronuntiant.

Aſſertio 4.
de pensione vnius pro centum.

20 Dico quartò. Pensio vnius pro centum, ita est accipienda, vt non debeant deduci expense, sed iuxta modum soluendi quintum, & decimas, & communem pensiones soluendi rationem.

Aſſertio 5.
obligare in conscientia foro.

Dico quintò: obligatio soluendi illam est grauis in Conscientia foro. Probatur; quia est pretium oneris impositi, & ita ex iustitiâ: si dicas damna perſolui. Id certè non satisfacit, quia præter damna, amissionem scilicet fructuum ex euulsis plantis aliisue, inducta est seruitus pretio æstimabilis, & incommoda multa, quæ facile possunt peruerdi. Item quia Minæ sunt Regis, & eas cum eo onere effodiendas concedit, ad quod se obligant Conquirentes.

Aſſertio 6.
ordinatione in pago etiam Ecclesiasticorum habere locum.

21 Dico sextò: si pagus, in quo Mina est conquirenda, ad Ecclesiam pertineat, verosimile est posse similiter circa illum procedi. Quod ex eo probatur: nam terra cum eo onere transit, & cum eo ab Ecclesiasticis acceptatur: neque enim debent illi bono communi se opponere, cum præsertim ex conquisitione tali nullum ipsis sit damnum superuenturum, immò magnum possit emolumentum prouenire, expensione, & parte Minæ, quam, et si per se exercere nequeant, possunt tamen vendere, & redditus in eâ considerabiles constituere. Quamuis hoc minus conueniens sit ob Minarum fallentias, & ita venditio ea commodior accidet, quæ pecuniâ constiterit numeratâ, aut post spatia non longa securè perſoluenda, sed hoc ij, ad quos spectabit, pro re nata poterunt melius arbitrari.

CAPVT IV.

Minarum pretium quomodo computandum.

22 **E**X dictis *Cap. 1. vers. 35.* habetur in venditione Minarum non posse læsionem etiam enormissimam allegari. Cuius ratio esse videtur quia per lites solet opus istud adeò vtile impediri, & ita quòd ad hoc spectat, conscientia contrahentium remittitur: neque enim credendum est leges velle iniuriis patrociniis exhibere; & præterea pretij iusti exactior æstimatio difficilis probationis est: Mina enim nunquam quid intra se contineat, ostendit; venæ namque fertiles vix, solent quandoque languescere, & vel hinc, vel vix sumptus æquatura præbere. Et aliquando è contrario accidit, diuitis non speratis: vnde ex eo, quòd post venditionem deprehenditur, non potest enormis læsio probari; quandoquidem venditio iuxta præsen-

Ordinatio circa non allegandam enormissimam læsionem, & illius fundamentum, & obligatio.

Ff 2